

denne logiske fordring faktisk blev fremsat ved forhandlingernes genoptagelse, forsøgte russerne at feje den af bordet med en præventionsløs erklæring om, at de ikke havde det fjerneste kendskab til forholdene i Amerika. Afsendelsen af Berings ekspedition er således næppe udtryk for en offensiv øst-strategi (Rusland satsede primært sine kræfter på indflydelsen i Balticum og havde knapt nok konsolideret sine nye erobringer i Kaukasus og Persien) – og da slet ikke for en defensiv. Regeringen havde på det tidspunkt ikke grund til at nære anden frygt end den, der affødes af erkendelsen af egen uvidenhed. Mere nærliggende er den tredje og traditionelle fortolkning, at det i første omgang gjaldt om at få kortlagt nogle positioner – dog mindre de to kontinenters geografiske positioner end de politiske positioner, de europæiske kolonimagter indtog i Nordamerika, og som Rusland kunne blive nødt til at garantere traktatligt. Berings ekspedition kan på en måde betragtes som en parallel til de grænsedragningskommissioner, der nedsættes i forbindelse med undertegnelsen af en fredstraktat.

Forøvrigt er der næppe grund til at skelne skarpt mellem »high politics« og hvad der er »strictly scientific«, således som Fisher og de sovjetiske historikere gør det. I det petriniske Rusland stod al videnskab i statens tjeneste (hvad der også gav sig latterlige udslag). Men for en monark, der hyldede samtidens absolutistiske idealbillede, »Der regulerede Polizeistaat«, hvis *raison d'être* det var at definere og regulere alt og alle – at trække, forsvare og udvide grænser, måtte specielt geografien og kartografien være politiske videnskaber af højeste rang. Dette være sagt med risiko for at forklejne den problemstilling, der fungerer som en vigtig stimulus i den fremadskridende empiriske udforskning af Vitus Berings første ekspedition.

Hans Bagger

J. C. Barfod: Märkvärdigheter rörande skånska adeln. Med inledning och anmärkningar av Gunnar Carlquist. Facsimile-upplaga Lund, Walter Ekstrand bokförlag 1977. xvi + 459 s., ill.

Genudsendelsen af litteraten J. C. Barfods (1753–1829) 'Märkvärdigheder' motiveres af forlaget ved deres efterspørgsel på det antikvariske bogmarked, og i denne henseende kan bogen måske nok have en mission. Og selvom udgiveren af den oprindelige udgave 1925, dr. Gunnar Carlquist påviste, at Barfods arbejde var andet og mere end boulevardjournalistik, har bogen kildemæssigt meget begrænset interesse. Den har form af breve stilet til C. Chr. Gjørwell, skrevet i (revolutionsårene) 1788–91 og åbenbart med henblik på publicering. Dens portrætter af samtidens skånske adel er ikke fri for træk af *chronique scandaleuse*, men rummer også mere lodige islæt af selvoplevelse og levende tradition; dens anekdotisk farvede efterretninger om 15- og 1600-tallets adelspersoner er derimod sekundære og som helhed uden værdi, så underholdende de end kan være.

E. Ladewig Petersen

Jerome Blum: The End of the Old Order in Rural Europe. Princeton University Press, Limited Paperback Editions 1978. 505 s. \$ 16.

Denne studie er skrevet af forf. til 'Lord and Peasant in Russia', som i 1962 indbragte ham *the Herbert Baxter Adams Prize*, og den beror på et dybt engagement i europæisk landbohistorie. Bogen indledes med en undersøgelse af landbosamfundets indre struktur og økonomiske aktiviteter i 18. og 19. århundrede i de stater, hvis samfund bæres af standsdeling og hvis befolkningsflertal var fæstebønder, underkastet godsejere. Dens an-

den del beskæftiger sig med de faktorer og kræfter, ældre og nyere, som i forf.s øjne bidrog til at undergrave den gamle samfundsorden, rækkende fra det absolute monarki til bondeuroligheder. Sidste del af bogen behandler endelig frigørelsesprocesserne, de tidligste i Savoyen 1771, de seneste i Rumænien 1864. Operationsfeltet dækker således mere end et århundredes agrare forandringer og frigørelse således, som de fandt sted i Savoyen, Danmark, Frankrig, Tyskland, Schweiz, de østrigske og russiske imperier samt Rumænien, men blot uden, at forf. begrundet, hvorfor han har valgt netop disse områder, men udeladt andre.

Bogen bygger på et vældigt opbud af kilder og litteratur fra de sidste to hundrede år, meget af det endda lidet udnyttet. I modsætning til andre historikere, som har valgt at behandle landbosamfundets transformation i enkeltområder, anlægger Blum almeneuropæiske synspunkter på tværs af de politiske grænser og følger i denne henseende altså S. Sugerheim (*Geschichte der Aufhebung der Leibeigenschaft und Hörigkeit in Europa*, St. Petersburg 1861) og Henri Sée (*Esquisse d'une histoire du régime agraire en Europe aux XVIII et XIX siècles*, Paris 1921). Men selvom Blums værk således har bredere sigte og hviler på et mere omfattende kildegrundlag, rejser dets helhedssynspunkter blot også modsigelse og diskussion. Hverken dets helhedssidé eller grundbegreber overbeviser. Hovedtesen, at strukturelle ligheder – baseret på eksistensen af tostandssystemet: fæstere og godsejere – kan skabe en fællesnævner mellem f. eks. Frankrig og Rusland, beror utvivlsomt på oversimplificering, som er absolut utilstrækkelig; billedet tilsløres og overser de dybe forskelle mellem de vest- og østeuropæiske lande på socialt, økonomisk, politisk og kulturelt plan. Det er jo velkendt, at Elben trak et skarpt skel ned gennem Europa, hvad angår bøndernes vilkår, og at der bestod væsensforskelle mellem Frankrig og Preussens vej mod det moderne, kapitalistiske samfund. Hele dette problemkompleks ignoreres aldeles.

Konsekvensen af Blums forenkledte grundbegreber er, at han undervurderer betydningen af de demokratiske og revolutionære bevægelser for bøndernes kamp for frigørelse. Forf. nævner knapt nok jacobinerne og Radishchev som repræsentanter for 1700-tallets revolutionære strømninger, ligesålidt som han ofrer 1800-tallets demokratiske bevægelser opmærksomhed. Kortet over 'the Servile Lands of Europe, 18-19th c.' er sjusket; et sådant Europa og sådanne grænser har aldrig eksisteret. Krakow og Vestgalicien har aldrig hørt til kongeriget Polen, ligesålidt som Polen overhovedet bestod som stat i 19. århundrede. Savoyen blev heller aldrig en del af det forenede Italien. Blums bog er som helhed således veltilrettelagt og stofrig; den er vigtig indenfor sit emneområde, men dens almene og grundlæggende teser kan ikke godtages uden alvorlige reservationer.

Em. Halicz

Nationale Bewegung und soziale Organisation I. Vergleichende Studien zur nationalen Vereinsbewegung des 19. Jahrhunderts in Europa. Herausgegeben von *Theodor Schieder* und *Otto Dann* mit Beiträgen von *Peter Alter*, *Gerhard Brunn* und *Hans Henning Hahn*. München-Wien, R. Oldenbourg Verlag 1978. 579 s. DM 80.

This is a study of the emergence of the modern nationalism in three different countries in Europe. P. Alter attempts to study the history of the national movement and its organization in Ireland in the period of 1801-1921, H. Hahn the organizations of the Polish Great Emigration in 1831-1847 and G. Brunn examines the development of the Catalan movement from 1859 to 1923. The book provides full and accurate information on the political and economical situation especially in Ireland and Catalonia, but first